Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Відділення філософії освіти, загальної та дошкільної педагогіки НАПН України
Інститут педагогіки НАПН України
Інститут проблем виховання НАПН України
Бельсько-Бяльський університет
Вища школа ім.Павла Влодковіца в м.Плоцьк
Бельцький державний університет імені Алеку Руссо
Сучавський університет «Штефан чел Маре»
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
Комунальний заклад «Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області»

Збірник
матеріалів міжнародної
науково-практичної конференції

ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ: ПРАВОВІ ВИКЛИКИ ДЛЯ СІМЕЙ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ

***14** жовтня **2026** року*

Хмельницький – 2026

УДК 347.61/.64(4-6ЄС)(082)
ББК Х839(4)я43
К 82

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
(протокол № 11 від 25 листопада 2026 р.)

К 82 Виховання дітей в Європейському Союзі: правові виклики для сімей українських біженців: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 14 жовт. 2026 р.). Хмельницький: ХГПА, 2026. 398 с.

Редакційна колегія: **Шоробура І.М.** – в.о.ректора Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор (співголова); **Сисоєва С.О.** – академік-секретар Відділення філософії освіти, загальної та дошкільної педагогіки Національної академії педагогічних наук України, дійсний член (академік) НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України (співголова); **Крищук Б.С.** – начальник наукового відділу, професор кафедри педагогіки та соціальної роботи Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, кандидат педагогічних наук, професор (секретар редакційної колегії); **Гашицой Н.О.** – ректор Бельцького державного університету імені Алеку Руссо, кандидат наук (PhD), доцент; **Завада Е.** – декан факультету гуманітарних і соціальних наук Бельсько-Бяльського університету, доктор хабілітований, професор; **Засєкіна Т.М.** – директор Інституту педагогіки НАПН України, доктор педагогічних наук, професор; **Каміньська М.** – проректор Вищої школи ім.Павла Влодковіца в м.Плоцьк, доктор хабілітований, професор; **Кохановська Е.** – директор Інститут педагогіки Бельсько-Бяльського університету, доктор хабілітований, професор; **Куриш Н.К.** – директор Комунального закладу «Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області», кандидат педагогічних наук; **Малиношевський Р.В.** – директор Інституту проблем виховання НАПН України, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник; **Міхай Д.** – ректор Сучавського університету імені Штефана чел Маре, професор; **Петрочко Ж.В.** – заступник директора Інституту проблем виховання НАПН України з наукової роботи, доктор педагогічних наук, професор; **Поліщук О.С.** – проректор з науково-педагогічної роботи Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, доктор філософських наук, професор.

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції охоплюють актуальні проблеми правового захисту та виховання українських дітей у Європейському Союзі, педагогічні стратегії їхнього виховання й освіти в європейському освітньому просторі, психологічну реабілітацію та підтримку дітей, які пережили війну, соціальну адаптацію й інтеграцію українських сімей у країнах ЄС, збереження культурної ідентичності та виховання дітей у полікультурному середовищі.

Збірник адресований науковцям, викладачам ЗВО, аспірантам, студентам, педагогам-практикам, фахівцям у галузях права, освіти, психології та соціальної роботи, а також усім, хто досліджує проблеми захисту прав, виховання й підтримки українських дітей та сімей у країнах Європейського Союзу.

Рецензенти:
Галус О.М. – доктор педагогічних наук, професор;
Дияк В.В. – доктор педагогічних наук, професор;
Поліщук О.С. – доктор філософських наук, професор.

© Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, 2026

ЗМІСТ

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Шоробура Інна *Вітальне слово……..……10*

Петрочко Жанна *Концепція забезпечення найкращих інтересів дитини як орієнтир її виховання та захисту…….……..…12*

Любецька Мар'яна *Виклики та переваги надання соціальних послуг Хмельницьким міським центром соціальних служб під час війни……..17*

Федчишина Віоллета *Psychological Adaptation of Children in the Context of Migration: Assessment Criteria through the Lens of Forensic Psychological Expertise in Ukraine and the European Union…….23*

Ігнатенко Діана, Чолану Людмила *З досвіду збереження національної свідомості українців у полікультурному середовищі Республіки Молдова……....29*

Сівак Наталія *Досвід соціально-психологічної підтримки внутрішньо переміщених осіб в контексті діяльності ГО «Епіцентр дітям»……...32*

Чухненко Поліна, Stoian-Landfors Liliia *Адаптація українських сімей у Швеції в контексті європейської політики тимчасового захисту……..40*

Секція 1
Правові виклики виховання та захисту прав українських дітей у Європейському Союзі

Дарманська Ірина *Правові гарантії захисту прав українських дітей у державах-членах Європейського Союзу: сучасні виклики та перспективи……....44*

Завроцький Олександр *Забезпечення права українських дітей на медичну допомогу в умовах вимушеної міграції ……..…48*

Ліб Вальдемар *Вторгнення Росії в Україну: роздуми про далекі та близькі перспективи……51*

Очеретний Володимир *Захист персональних даних українських дітей у цифровому середовищі Європейського Союзу: правові аспекти……59*

Савчук Вероніка *Нормативна база забезпечення благодійної діяльності з внутрішньо переміщеними особами……..…63*

Туранська Крістіна *Політика Європейського Союзу щодо соціальної інтеграції українських сімей-біженців……..…68*

Ференц Софія *Зіткнення українського сімейного законодавства та нормативно-правової бази ЄС у контексті виховання та захисту прав дітей-біженців……..72*

Секція 2
Педагогічні стратегії виховання та освіти українських дітей у європейському освітньому просторі

Беземчук Лариса *Арт-педагогічні методики як стратегія виховання та освіти українських дітей у європейському освітньому просторі……75*

Білянін Григорій, Кошурба Григорій *Трансформація освітнього простору: компаративний аналіз української та європейських моделей навчання в контексті адаптації дітей-мігрантів……...80*

Богачик Тамара, Чебаник Віталій *Розвиток професійної компетентності педагогів у процесі дослідно-експериментальної роботи з формування громадянської ідентичності старшокласників в умовах безпекових викликів……....86*

Бондар Катерина, Северіна Тетяна *Стратегії зниження афективного фільтра учнів середньої школи в процесі формування іншомовної комунікативної компетентності……92*

Будім Людмила *Особистісно орієнтований підхід як педагогічна стратегія освіти українських дітей у європейському освітньому просторі……..……96*

Вітвіцька Катерина *Ігрові технології як засіб соціально-емоційної адаптації українських дітей у європейському освітньому просторі……..101*

Волошина Оксана, Лемещак Оксана *Художнє слово як засіб формування емоційної стійкості здобувачів початкової освіти…….……....106*

Ворник Марія, Семенчук Дарина *Педагогічні стратегії підтримки українських дітей у процесі інтеграції до європейського освітнього простору……....110*

Кіт Анастасія, Гандабура Оксана *Developing foreign language communicative competence of Ukrainian secondary school students through interactive learning: European educational perspectives……113*

Крищук Богдан *Педагогічний супровід адаптації українських дітей до освітнього середовища країн Європейського Союзу……119*

Куриш Наталія *Трансформація педагогіки партнерства у вихованні свідомого українця: синергія родини та європейської школи……123*

Курта Оксана, Закреницька Людмила *Когнітивно-орієнтовані стратегії засвоєння іншомовної лексики у контексті подолання навчальних розривів старшокласників у країнах ЄС……..…129*

Литовченко Олена *Позашкільна освіта України: можливості та досвід підтримки дітей, які постраждали внаслідок війни…….134*

Лошатецька Дарина *Партнерська взаємодія сім'ї та закладу освіти як чинник соціально-педагогічної адаптації українських дітей у країнах Європейського Союзу……..140*

Охріменко Зорина *Модель кар'єрного супроводу українських дітей за кордоном: синергія національних цінностей та європейських трендів……..…144*

Пірошенко Світлана *Українська дитяча книга у збереженні мовно-культурної ідентичності дітей вимушених мігрантів у країнах Євросоюзу……149*

Регурецька Олександра *Цифрові дані як інструмент підтримки освіти українських дітей-біженців у країнах Європи: можливості Ukrainian Refugee Regional Education Dashboard……..…155*

Рибачук Юлія, Демидюк Дарина *Застосування індуктивного, дедуктивного та функціонального підходів у навчанні граматики в умовах європейського освітнього середовища……...158*

Рибачук Юлія, Ковтонюк Владислава *Використання мобільних застосунків у навчанні англійської вимови в умовах європейського освітнього середовища……...162*

Северіна Тетяна, Мельник Руслана *Підготовка майбутніх педагогів до фасилітації міжкультурного діалогу на заняттях з іноземної мови……166*

Слободян Богдан *Роль учителя у соціальній адаптації українських дітей-біженців у європейських школах……..169*

Суховірський Олег *Сучасні комунікаційні засоби дистанційного навчання як умова забезпечення стійкого зв'язку біженців із українським суспільством……175*

Цибанюк Олександра *Педагогічні практики виховання та освіти українських дітей у європейському освітньому просторі: досвід українських шкіл в Італії……..…178*

УДК 37.014.13:37.017-054.7(450):373.3/.5

Цибанюк Олександра,
доцент кафедри спорту та фітнесу
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича,
доктор педагогічних наук, доцент, *м. Чернівці*

Педагогічні практики виховання та освіти українських дітей у європейському освітньому просторі: досвід українських шкіл в Італії

У статті проаналізовано стратегічні підходи до виховання та навчання українських дітей у європейському освітньому просторі на прикладі функціонування українських шкіл у південних регіонах Італії. Особливу увагу приділено ролі Державного ліцею «Міжнародна українська школа» (МУШ) як інституційного та методичного ядра, що забезпечує безперервність здобуття освіти державного зразка, збереження національної ідентичності та розвиток освітньої дипломатії за кордоном.

Ключові слова: *Міжнародна українська школа (МУШ), українські школи в Італії, Південь Італії, європейський освітній простір, педагогічні стратегії, національна ідентичність, екстернатна освіта, освітня дипломатія, діти в евакуації, мовно-культурна адаптація.*

Початок повномасштабного вторгнення у 2022 році створив безпрецедентні виклики для української системи освіти. Мільйони дітей опинилися за межами України, зокрема у країнах Європейського Союзу. У цьому контексті ключовим завданням педагогічної спільноти стало формування таких освітніх і виховних стратегій, які б дозволили дітям гармонійно інтегруватися в новий соціально-культурний простір без втрати власного національного коріння, мови та культурного зв'язку з Батьківщиною.

Поєднуючи традиції класичної педагогіки з інноваційними технологіями, МУШ не просто навчає – вона готує дітей до викликів сучасного світу, зберігаючи їхній зв'язок з Україною через освіту [1].

Важливий осередковий осередок цієї роботи сформувався на Півдні Італії, де діє мережа українських суботньо-недільних шкіл та освітніх центрів, чия діяльність спирається на державні стандарти та методичну підтримку державного ліцею «Міжнародна українська школа» (МУШ).

Створена наказом Міністерства освіти і науки України від 10.07.2007 № 595, Міжнародна українська школа є унікальним державним закладом, який із 2007 року гарантує доступ до якісної української освіти дітям у будь-якому куточку світу [2].

В умовах воєнного стану МУШ виконує функцію «освітнього прихистку», реалізуючи такі педагогічні та організаційні засади як гнучкість та безперервність навчання. Завдяки екстернатній формі діти мають змогу здобувати освіту у зручному для них темпі, поєднуючи навчання в місцевих європейських закладах із вивченням українського компонента.

МУШ забезпечує підсумкову атестацію та видачу документів про освіту державного зразка України. Поєднання традицій та інновацій реалізується за рахунок використання цифрових інструментів та сучасних освітніх технологій разом із класичними педагогічними підходами.

Міжнародна українська школа прагне стати провідним освітнім закладом, що надає якісну українську шкільну освіту кожній дитині, незалежно від місця перебування та походження, створюючи можливості для поширення української культури та підтримуючи українців за кордоном та на тимчасово окупованих територіях [1].

Місія МУШ та її партнерських закордонних шкіл полягає в тому, щоб не лише передавати знання, а й зберігати українську ідентичність і запобігати культурному відчуженню дітей. Основні стратегічні напрями охоплюють:

- ✓ мовно-культурну адаптацію та збереження ідентичності, а саме вивчення української мови, літератури, історії та традицій за систематизованими програмами;
- ✓ освітню дипломатію – реалізацію освітньої діяльності як інструменту просування української культури. Завдяки співпраці з посольствами, консульськими установами та місцевими італійськими партнерами створюється простір для міжкультурного діалогу.
- ✓ залучення міжнародної підтримки. Партнерські проєкти з неурядовими організаціями та донорами сприяють розширенню мережі освітніх центрів і покращенню матеріально-технічної бази.

Ці заклади, співпрацюючи з МУШ та дипломатичними установами України в Італії, забезпечують комплексний виховний процес, поєднуючи навчальний компонент із національно-патріотичним та естетичним вихованням.

Згідно з офіційним звітом Fondazione ISMU на основі статистичних даних Міністерства освіти Італії (MIM) про учнів із неіталійським громадянством, кількість українських дітей, зарахованих до системи національної освіти Італії, більш ніж подвоїлася: вона зросла з близько 20 000 осіб до понад 43 000 учнів [5].

Під час оперативного моніторингу департаменту системи виховання Міністерства освіти Італії щодо інтеграції вимушено переміщених українських дітей зафіксовано такий співвідносний розподіл учнів за

ступенями навчання:

- дошкільні заклади (Scuola dell'infanzia) орієнтовно 21%;
- початкова школа (Scuola primaria) – 46% (найбільша частка);
- середня школа I ступеня (Scuola secondaria di primo grado) – 24%;
- школа II ступеня (Scuola secondaria di secondo grado / Licei) близько 9% [4].

Близько 42%–45% неповнолітніх дітей з України, які перебувають в Італії під тимчасовим захистом, відвідують італійські денні школи на постійній основі. Значна частина дітей (близько 50%–55%) поєднує італійську або суботню школу з дистанційним чи екстернатним навчанням в українських закладах [6].

Окремої уваги заслуговує регіональна специфіка Півдня Італії (зокрема регіонів Кампанія, Калабрія та Сицилія), де історично сформувався один із найчисельніших осередків української діаспори в Південній Європі. Початок повномасштабного вторгнення у 2022 році зумовив додаткову хвилю вимушеного переміщення, у результаті якої суттєво зросла кількість дітей шкільного та дошкільного віку, які потребують освітньо-виховної підтримки.

Досвід тривалого функціонування української громади в таких міських агломераціях, як Неаполь, Казерта та Салерно, створив міцне підґрунтя для швидкої розбудови мережі суботньо-недільних шкіл. Цей регіон демонструє унікальний баланс між високим рівнем соціально-культурної інтеграції дітей у місцеве італійське середовище та високою концентрацією громадських ініціатив, спрямованих на збереження української мовної, історичної та національної ідентичності.

Південний регіон Італії характеризується активною діяльністю української діаспори та заснуванням низки освітніх закладів, які створюють безпечне та рідне мовне середовище для дітей-біженців і постійних мешканців. Серед діючих шкіл Півдня Італії важливу освітньо-виховну роль відіграють заклади:

Українська закордонна школа імені Лесі Українки (м. Неаполь);

Українська школа «Золотоуст» (м. Казерта);

Українська школа «Пролісок» (м. Нола);

Школа української мови та культури «Корені» (м. Авелліно);

Українська суботньо-недільна школа «Пресвята Родина» (м. Помпеї);

Українська школа Св. Володимира та Ольги при асоціації «Калина» (м. Салерно) – регіон Кампанія. А також школа української мови та культури «Рукавичка» (м. Козенца, Калабрія) та українська школа імені Ліни Костенко «Крила» (м. Катанія, Сицилія) [3].

Понад 50–55% українських школярів навчаються в місцевих італійських

школах, відвідуючи українські суботні заклади для збереження мови, історії та культури.

Дослідження освітньої інтеграції в Італії виділяють кілька ключових тенденцій освіти українців. Найбільші труднощі виникають із гуманітарними предметами через необхідність опанування італійської мови з нуля. Проте, українські учні демонструють високі показники з математики та природничих дисциплін, часто випереджаючи інших іноземних учнів в Італії. Понад 74% українських старшокласників італійські вчителі рекомендують для вступу до академічних ліцеїв, відзначаючи їхній високий базовий рівень підготовки.

Отже, педагогічні стратегії виховання та освіти українських дітей у південному регіоні Італії демонструють високий рівень самоорганізації громади та ефективну взаємодію з державними інституціями України. Завдяки партнерству місцевих українських шкіл з «Міжнародною українською школою» реалізується візія створення цілісного європейського освітнього простору, де українська дитина отримує якісні знання, зберігає власну мовну та культурну ідентичність і стає повноцінним учасником глобального міжкультурного діалогу.

Подальша науково-методична та педагогічна розвідка зазначеної проблеми вбачається у кількох ключових напрямах. Так, це порівняльно-педагогічний аналіз систем суботньо-недільного навчання в українських школах Італії з освітньою практикою українських громад в інших країнах Південної та Центральної Європи (зокрема Іспанії, Португалії, Польщі), а також удосконалення механізмів освітньої дипломатії, зокрема розробка науково обґрунтованих рекомендацій щодо розширення інституційного партнерства між «Міжнародною українською школою», консульськими установами, дипломатичними місіями України та освітніми департаментами муніципалітетів Італії.

Список використаних джерел і літератури:

1. Міжнародна Українська Школа – українська школа, де ти є. URL: https://uis.org.ua/
2. Наказ Міністерства освіти і науки України від 10.07.2007 № 595 «Про створення загальноосвітнього навчального закладу «Міжнародна українська школа». URL: https://uis.org.ua/wp-content/uploads/2025/05/stvorennya-mush-nakaz-mon-10.07.2007r-%E2%84%96595.docx.pdf
3. Генеральне консульство України в Неаполі. Українські школи Півдня Італії (06.09.2022). URL: https://naples.mfa.gov.ua/emergenza-guerra/ukrayinski-shkoli-pivdnya-italiyi
4. Oggetto: Accoglienza scolastica per gli studenti ucraini. Indicazioni operative. URL: https://www.integrazionemigranti.gov.it/AnteprimaPDF.aspx?id=3408
5. Scuola, cresce il numero di studenti stranieri – Comunicato stampa 5.9.2024. URL: https://www.ismu.org/scuola-cresce-il-numero-di-studenti-stranieri-comunicato-stampa-5-9-2024/
6. XXI Rapporto Sicurezza a Scuola. Osservatorio civico sulla sicurezza a scuola. Focus atenei. URL: https://www.lavoripubblici.it/documenti2023/lvpb3/xxi-rapporto-sicurezza-scuole-cittadinanzattiva.pdf

Oleksandra TSYBANYUK

Pedagogical practices of upbringing and education of Ukrainian children in the European educational area: the experience of Ukrainian schools in Italy

The article analyzes strategic approaches to the upbringing and education of Ukrainian children in the European educational area, using the example of Ukrainian schools operating in the southern regions of Italy. Particular attention is paid to the role of the State Lyceum «International Ukrainian School» as an institutional and methodological core that ensures the continuity of obtaining state-standard education, the preservation of national identity, and the development of educational diplomacy abroad.

Keywords: *International Ukrainian School, Ukrainian schools in Italy, Southern Italy, European educational area, pedagogical strategies, national identity, extramural education, educational diplomacy, children in evacuation, linguistic and cultural adaptation.*